

ENTREPRENEURSHIP IN THE PUBLIC SECTOR

PODUZETNIŠTVO U JAVNOM SEKTORU

SUDARIC, Zeljko

Abstract: *The public sector is characterized by its role in society today, which gives it an important place in the processes of social and economic development. With today current problems of public administration and public sector and related requirements for their harmonization with the legislation and practices of the European Union in the public sector is increasingly being developed as a specific area of staff professionalism and entrepreneurship to education as an important factor in the development and improvement of public sector business.*

Key words: *entrepreneurship, public sector, economic development, European Union*

Sažetak: *Javni sektor je specifičan po svojoj ulozi u današnjem društvu, što mu daje značajno mjesto u procesima društvenog i gospodarskog razvoja. Uz danas aktualne probleme reforme javne uprave i javnog sektora te povezanih zahtjeva za njihovim usklađivanjem sa zakonodavstvom i praksom Europske Unije, javni se sektor sve više razvija kao specifični prostor profesionalizacije kadrova, pa poduzetništvo uz obrazovanje postaje relevantan čimbenik u razvoja i poslovnom unapređenju javnog sektora. S tim u vezi, izražen je novi zamah oblikovanja javnog sektora prilagođavanjem akademskih edukacijskih programa i kontinuiranim cjeloživotnim učenjem o poduzetništvu javnog sektora.*

Ključne riječi: *poduzetništvo, javni sektor, ekonomski razvoj, Europska Unija*

Authors' data: Zeljko, Sudaric, lect. mr.sc., University of Applied Sciences Lavoslav Ružička in Vukovar, zsudaric@vevu.hr

1. Uvod

Danas se u teoriji i praksi sve više isprepliću elementi poduzetništva i menadžmenta u javnom sektoru. Posljednjih nekoliko godina poduzetništvo dobiva sveopći društveni značaj, jednako važan u gospodarskom razvoju, znanosti, obrazovanju, kulturi, ali sve više i u javnom sektoru. Živimo u zahtjevnom vremenu i promjene koje su pred nama, premda uvjetovane vanjskim poticajima, pružaju nam mogućnost da kao društvo napravimo veliki iskorak naprijed kvalitetnim uređivanjem svih razina javnog sektora, koji predstavljaju servis građanima. Hrvatska, po civilizacijskoj i kulturnoj tradiciji, odavno pripada krugu zemalja čijim asocijacijama se želimo pridružiti, dok se po gospodarskom razvoju tek približavamo istima. Još od priznanja Republike Hrvatske kao samostalne i suverene države, suočavamo se s visokim kriterijima koji su pred nas postavljeni i koje smo uvijek uspješno ispunili, pa u tom pravcu treba usmjeravati i uređenje, odnosno postizanje učinkovitosti, efikasnosti tj. visoke razine i odgovarajuće poduzetnosti javnog sektora.

2. Javni sektor – potreba za uključivanjem poduzetništva

Pojam javni sektor se pojavljuje već u 18-om stoljeću kada zbog sve većeg razvoja društva država sve više preuzima na sebe brigu o interesima i potrebama svojih građana. Javni sektor preuzima zadaću osiguravanja zadovoljavanja niza potreba i interesa građana koje je moguće kvalitetnije zadovoljiti zajednički. Postoji nekoliko definicija javnog sektora, a za ovaj rad koristi ćemo onu koja javni sektor definira kao dio gospodarstva u vlasništvu države kojim upravljaju državni organi i javna poduzeća.[1] Javni sektor je niz djelatnosti koje država definira zakonima, kojima se razrađuju ustavne slobode i prava građana, te njihovi interesi. Nastanak javnog sektora usko je povezan i uvjetovan s razvitkom tehnike i tehnologije, razvojem obrazovanja, razvojem i konstantnim povećanjem sloboda i prava građana i razvojem pravne države. Na razvoj javnog sektora bitnu ulogu su odigrali i Ujedinjeni narodi definiranjem sloboda i prava, osnivanjem pojedinih agencija i organizacija, definiranjem pojedinih opredjeljenja kroz konvencije koje obvezuju vlade pojedinih država. Država je ta koja svojim propisima, kao i političkim usmjerenjem, utvrđuje koncept odnosa između javnog sektora i gospodarstva, te uređuje ekonomske odnose između istih. Javni sektor je suočen s rastućom potražnjom i očekivanjima stanovništva za zadovoljavanjem sve većeg broja različitih javnih potreba. Ograničeni proračuni i vlastiti kapaciteti ne omogućuju da se pruže sve potrebne javne usluge i javna dobra po istoj razini kvalitete. Stoga je javni sektor i u Hrvatskoj suočen s potrebom o poticanju i uključivanju poduzetništva i privatnog sektora u pružanje javnih usluga. Osnovna prednost privatnog sektora nad javnim je u tome što privatni sektor poduzetnošću može osigurati sredstva za zadovoljavanje društvenih, ekonomskih i razvojnih potreba zajednice bez dodatnog opterećivanja financijskog potencijala države. Stoga, uključivanje privatnog sektora u pružanje javnih usluga omogućuje javnom sektoru smanjenje troškova i povećanje financijskog potencijala za financiranje drugih relevantnih potreba.

3. Poduzetništvo – relevantan čimbenik razvoja javnog sektora

Za poduzetništvo se može reći da postoji otkad i ljudska zajednica, a interes za poduzetništvom proizlazi iz spoznaje da je povijest civilizacije na određen način proizvod djelovanja poduzetništva. Gledajući iz različitih perspektiva postoji mnogo definicija poduzetnika i poduzetništva, od najranijeg razdoblja pa sve do danas ali u gotovo svim definicijama govori se o ponašanju koje uključuje inicijativu, organiziranje ekonomskih resursa te prihvaćanje rizika. Poduzetništvo je dinamičan proces stvaranja rastućeg bogatstva.[2] Nama, za ovaj rad koristiti će definicija koja kaže da je poduzetništvo proces stvaranja nečeg novog i vrijednog pod pretpostavkom rizika i nagrada.[3] Kao što potvrđuju ove i mnoge druge definicije u terminu poduzetništvo uz sve različitosti postoje i zajednički aspekti : kreativnost, neovisnost, rizik i nagrade. Danas poduzetništvo predstavlja jednu od glavnih političkih, ekonomskih i općedruštvenih tema te potiče razvoj ekonomija diljem svijeta i generira nova zapošljavanja, ali i povećava opći društveni, kulturni i socijalni napredak. Najrazvijenije zemlje svijeta, kao i zemlje Europske unije, prepoznale su važnost podržavanja poduzetništva, stalnu potrebu za stvaranjem poduzetničkog ozračja, te poticanje poduzetničkog obrazovanja u sustavu cjeloživotnog učenja. Kako bi bili konkurentni na svjetskom, ali i europskom tržištu u gospodarskom smislu potrebno je razvijati poduzetništvo i cjeloživotno učenje o poduzetništvu, ali i sve više uvoditi poduzetništvo u sve sfere javnog sektora. Razvoj poduzetništva ključni je čimbenik svakog konkurentnog gospodarstva i potreban je stalni i sustavni razvoj. Razvoj poduzetništva i smjernice za ostvarenje spadaju u prioritete zemalja članica Europske unije, a uočavaju se u brojnim dokumentima EU kao npr.: Europska povelja o malom gospodarstvu (2003.g.), Lisabonska strategija (2000.g.), Program za poduzetničko obrazovanje u Europi (2006.g.) i drugih. Za stvaranje poticaja razvoja javnog sektora putem poduzetništva kao ključne kompetencije konkurentnosti i efikasnosti, nužno je stvoriti sinergiju poduzetništva, obrazovanja ili cjeloživotnog učenja sa javnim tj. državnim poduzećima. Neophodno je u obrazovanju sustavno razvijati poduzetništvo kao ključnu kompetenciju, odnosno razvijati ekonomsku pismenost i poduzetnički duh na svim razinama obrazovnog sustava. Učenje o poduzetništvu važan je aspekt kurikuluma u zemljama članicama Europske Unije. Republika Hrvatska u svom procesu priprema za priključenje EU usvojila je prijedlog Strategije učenja za poduzetništvo 2010. – 2014.[4] gdje se navode mjere i razlozi razvoja učenja o poduzetništvu, prijedlog strategije provedbe programa učenja o poduzetništvu u obrazovni sustav RH kao i očekivani rezultati razvoja obrazovanja o poduzetništvu. Potpora razvoju poduzetništva u javnom sektoru može poprimiti različite oblike, od savjeta do osiguranja različitih resursa potrebnih za rast poslovnih aktivnosti. Poticanjem poduzetničkog načina razmišljanja i razvojem poduzetničke kompetencije doprinosi se povećanju zapošljivosti i smanjenju nezaposlenosti, a time se ostvaruje temelj za održivi ekonomski razvoj javnog sektora, ali i cjelokupnog društva. Sudjelovanje u cjeloživotnom učenju pozitivno se odražava na zapošljivost koja je viša u državama gdje je sudjelovanje u programima cjeloživotnog učenja razvijenija i veća.[5] Poduzetništvo je potrebno društvu – u ekonomiji, u institucijama javnih službi, kao i gospodarskim organizacijama.[6]

4. Uloga Europske Unije u razvoju javnog sektora

U cilju pripreme zemalja kandidatkinja i trećih zemalja za članstvo u Europskoj Uniji, EU, između ostalog koristi sredstva pretpripristupnih fondova. Na taj način zemlje kandidatkinje i treće zemlje postižu odgovarajući stupanj harmonizacije, odnosno osiguravaju punu primjenu pravne stečevine Europske Unije, te se osposobljavaju za korištenje strukturnih fondova i kohezijskog fonda nakon pristupanja Uniji. Financijska sredstva pretpripristupnih fondova služe za postizanje ekonomske i socijalne kohezije europske politike, zaštite prometa i okoliša, razvoj poduzetništva, kako u gospodarstvu tako i u javnom sektoru, te za povećanje ukupne kvalitete života stanovništva, a sve to sa ciljem pripreme države kandidatkinje za članstvo u Europskoj Uniji. Hrvatska se za ulazak u EU počela pripremati preko pretpripristupnih fondova te su joj kao zemlji kandidatkinji od 2004. godine na raspolaganju bili pretpripristupni fondovi. Europska unija je institucija koja je nastala kako bi stvorila jedinstveno tržište u ovom dijelu svijeta, kako bi gledajući globalno Europa bila konkurentna na drugim tržištima. Ciljevi Europske Unije su ujednačeni gospodarski razvoj i što veća zaposlenost tj. puna zaposlenost kojima teži svaka država, pa tako i RH koja se preko pretpripristupnih programa sprema za puno članstvo u Europskoj uniji (Hrvatska je završila pregovore za članstvo u EU-u u lipnju 2011. godine te je odlukom Europskog vijeća 1. srpnja 2013. godine određen kao datum kada će Hrvatska pristupiti EU-u, ukoliko do tog datuma budu dovršene sve procedure potrebne za stupanje u punopravno članstvo), a nastaviti će svoj gospodarski napredak korištenjem drugih strukturnih fondova odnosno financijskih institucija koja će joj biti na raspolaganju. Uloga javnih službi je da budu što poduzetniji i kvalitetnim projektima povuku što više sredstava iz pretpripristupnih fondova Europske Unije, te time rasterete državni proračun, a javni sektor učine što efikasnijim i poduzetnijim. Potreban je ozbiljniji i sustavniji pristup iskorištavanju EU fondova pogotovo iz područja edukacije i visokog obrazovanja, a sve zbog jačanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva.

5. Zaključak

Poduzetništvo nikada nije bilo povezano sa jednim područjem djelovanja, iako se razvitkom tržišne ekonomije ponajviše rasprostranilo i učvrstilo u gospodarskom dijelu društva. Danas, u doba znanstveno – tehnološkog i komunikacijsko – informacijskog napretka, te u uvjetima suvremene tržišne ekonomije sa velikom konkurentnošću na globalnom tržištu, poduzetništvo, po svom značenju i rasprostranjenosti djelovanja u svim područjima, postaje relevantan čimbenik u razvoju društva. Poduzetništvo se pojavljuje kao opća potreba u gotovo svim područjima djelovanja i ponašanja u društvu, u svim vrstama poduzeća, ustanovama, pa i u državnim uključujući i javni sektor. Javni sektor je dio gospodarstva u vlasništvu države kojim upravljaju državni organi i javna poduzeća tj. skupina gospodarskih djelatnosti proizvodne i uslužne naravi koja je vezana uz državu. U novije vrijeme sve je više prisutna potreba privatizacije pojedinih segmenata proizvodne i uslužne djelatnosti javnog sektora, a sve zbog nedovoljne efikasnosti

javni subjekata, zbog ovisnosti o državnom proračunu, ali i zbog utjecaja globalne recesije na cjelokupno društvo. Upravo zbog svega navedenog sve veća je potreba uvođenja poduzetništva u javni sektor, tzv. javno poduzetništva koje će, osim elemenata poduzetništva i kriterija tržišnog gospodarstva, uključivati i određene sociološke elemente, a sve kako bi javni sektor postao racionalniji, efektivniji i poduzetničko osvješteniji prema krajnjim korisnicima – građanima. Uloga poduzetništva u gospodarskom razvoju, ali i u javnom sektoru, uključuje i više od samog praćenja dohotka per capita. Ono uključuje iniciranje i uspostavu promjena u strukturi poslovanja javnog sektora i društva u cijelosti. Potrebno nam je poduzetničko društvo, kako u gospodarstvu tako i u javnom sektoru, društvo u kojem su inovacije i poduzetništvo normalne, redovne, stabilne i kontinuirane pojave. Da bi se razvilo poduzetništvo u javnom sektoru kao posebna aktivnost i državne institucije kao nositelji te aktivnosti, potrebno je uz stečeno odgovarajuće znanje o poduzetništvu, osposobljenost i primjerena ekonomska, sociološka i politička okolina. Poduzetništvo u javnom sektoru suženo je i svodi se na izvođenje planiranih zadataka od države postavljenih ciljeva koji su ekonomske i socijalne naravi. Povijest nam govori da je javni sektor manje učinkovitiji, ali i manje prilagodljiviji promjenama u okruženju od privatnih poduzeća. U novije vrijeme sve više je prisutna tendencija privatizacije pojedinih segmenata javnog sektora, međutim postoje prednosti i nedostaci toga prijedloga, te je potrebno napraviti cjelovito istraživanje kako bi dobili rezultate koji će nam pomoći u rješavanju velikog problema za državu i društvo u cjelini. Međutim, na kraju možemo zaključiti da živimo u doba poduzetništva, kada poduzetništvo prihvaćaju korporacije, obrazovne institucije, društvo, ali i vladine jedinice javnog sektora, te da je sinergija poduzetništva i javnog sektora neophodna za razvitak pojedinca i cjelokupnog društva.

8. Literatura

- [1] Deželjin, J.; Deželjin, J.; Dujanić, M.; Tadin, H.; Vujić, V. (2002). *Poduzetnički meadžment*, M.E.P. CONSULT, 953-6807-11-4, Zagreb
- [2] Ronstadt, Robert C. (1984). *Entrepreneurship*, str. 28, MA:Lord Publishing Co., 0930204115, Dover, Massachusetts
- [3] Hisrich, R.D.; Peters, M.P.; Shepherd, D.A. (2011). *Poduzetništvo*, McGraw-Hill, Irwin / Mate d.o.o., 978-007-321-0568, Zagreb
- [4] Vlada Republike Hrvatske – Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2010). *Strategija o učenju za poduzetništvo 2010.-2014.*, Zagreb Dostupno na: <http://eobrazovanje.mingorp.hr/UserDocsImages/dokumenti/Strategija%20u%C4%8Denja%20za%20poduzetni%C5%A1tvo%202010%20do%202014%20usvojena%20na%2060%20sjednici%20Vlade%20RH%2010%2006%202010.pdf> Pristup:12-05-2012
- [5] Parent-Thirion, A.; Fernández Macías, E.; Hurley, J.; Vermeylen, G. (2007). *Fourth European Working Conditions Survey*, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 92-897-0974-X, Dublin
- [6] Drucker, P. (2005). *Najvažnije o menadžmentu*, M.E.P Consult, 953-6807-54-6, Zagreb

Photo 123. Ladybug / Bubamara